

Posudek bakalářské práce Evy Benetkové

Občanské fórum jako přechodový rituál?

Inspirace k dané bakalářské práci přišla při kolokviu ke knize Průběh rituálu od Viktora Turnera, když si studentka Eva Benetková položila tyto otázky: Podobá se období vymezené vznikem a zánikem OF liminaritě, tedy střední části přechodového rituálu, v níž se děje proměna? Můžeme účast v poměrně krátké existenci OF vnímat jako prožitek *communitas*, v němž se udál přechod do nové společenské struktury? Proč si mnoho let po skončení OF pamětníci dodnes uchovávají vzpomínku a jsou prožitkem poznamenáni (jak to výmluvně popisuje V. Sedláček: „Ještě několik let po převratu jsem se probouzel jako malý kluk, který nemůže dospát radostí, že se něco změnilo.“), a to i přesto, že politický vývoj nešel vždy podle představ?

Vzniklá bakalářská práce se skládá ze tří částí: Popis historického vývoje událostí okolo vzniku OF až do jeho zániku předchází část druhou, již tvoří rozhovory se čtyřmi osobnostmi (Libor Prudký, Ivan Rynda, Jana Ryšlinková a Vojtěch Sedláček), které se v období od listopadu 1989 do února 1991 angažovali v koordinačním centru Občanského fóra.

Rozhovory jsou zařazeny do hlavního oddílu celé, a i když jde jen o přepsaný záznam, mají svou jedinečnou hodnotu: výpovědi jdou z úst lidí zkušených, s výbornou pamětí, s otevřenou myslí, s vřelým srdcem a s vypravěčskou kuráží, vyprávění je poutavé a mnohdy líčí unikátní pohled na situaci či událost, takže čtení rozhovorů je potěšením.

Třetí část je interpretační. OF nechalo mnohým lidem zažít po dlouhé době pocit naděje, ale ne plané a marné, ale skutečné, v níž mohou sami svým přičiněním pomoci k něčemu lepšímu, a taky pocítit sounáležitost, kdy na chvíli nebylo potřeba bránit si jen to své, ale zažít společný cíl a že jeden jsme tu pro druhého. Přesto ve vyprávění narátorů zaznívá mnoho pochybností a otázek typu: Bylo v naší společnosti dost dobré vůle, nebo jí bylo málo? Mohlo se udělat něco jinak? Bylo OF životaschopné nebo nebylo? Je politika špatná věc, nebo dobrá? Kam se poděly hodnotové změny, které OF přineslo? Atd. Pro pokus porozumět těmto věčným otázkám si Eva pomohla zmíněným Turnerem, který uvažoval o vývoji jedince jako o neustálém střídání mizení a rozkladu stávajícího stavu, znovunalezení a znovu obnovování. V tradičních společnostech tyto přechody zajišťují přechodové rituály, ale ve

společnostech, které už rituály přestaly potřebovat, změny přicházejí neplánovaně a neorganizovaně, a lidé prožívají proměnu jako sociální drama s prožitkem *communitas*. Interpretace rozhovorů je tedy vedena tak, že jednotlivé výpovědi narátorů a jejich postoj k událostem hodnotí autorka buď jako dokonaný přechod, kde si pomáhá podobností se svatebním rituálem, a naproti tomu jako přechod nedokonaný, pokažený, který se nějak zvrtnul a nedokončil, a ten přirovnává k nemoci. Jednotlivá témata výpovědí analyzuje z těchto dvou úhlů. Např. stanovisko Libora Prudkého, že se transformační proces nejenže nepovedl, ale promarnil, šance se nevyužilo, proto jsme na začátku dnes stejně jako tehdy, společnost nedospěla a zůstala v normalizačním myšlení, je hodnoceno jako nemoc. Naproti tomu, že všichni hodnotili svou angažovanost v OF jako stav *communitas*, jako šanci pro něco nového, oživujícího a dodávajícího novou energii, službu pro druhé, ne pro sebe, je hodnoceno jako svatba. Práci zakončuje Eva úvahou, že existence OF může být chápána jako přechodový rituál s dokončeným průběhem, v konkrétním případě je to nastolení nových hodnot, které se snad z OF přelily do diskusí o otevřené občanské společnosti. Ten druhý vývoj, kdy se přechod nedokončil, se neodvažuje k novým hodnotám a utápí se v problémech každodennosti.

Hodnocení: Trochu násilné se mi zdá být rozlišení čtyřech pamětníků s ohledem na jejich vztah ke stranictví (interpretační části na str. 77), které je uděláno jen z důvodu poplatnosti metodě. Myslím si naopak, že všichni v tomto ohledu mají spíš společné než rozdílné: všichni nakonec přestali dělat politiku, která znamená jen obsazení politické židle, ale nepřestali politicky působit.

Práce je co do rozsahu mírně nadstandardní (80 stran), studovaná literatura obsahuje třicet knih, včetně několika cizojazyčných textů. Celou práci provází důkladný poznámkový aparát, který kromě bibliografických údajů upřesňuje jména a události, které donedávna živé a aktuální se pomalu z kolektivní paměti vytrácejí.

Nevylučuji, že jsem přehlédla některé nedostatky, způsobené mým nedostatečným nadhledem, ale práce se mi líbí, myslím, že vytváří zajímavý, smysluplný a soudržný celek. Navrhuji hodnotit ji známkou jedna.